

1. 11. 2004

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

základní poučení o právech a povinnostech uchazeče o zaměstnání podle nového zákona o zaměstnanosti 435/2004 s platností od 1.10.2004

Práva a povinnosti uchazeče o zaměstnání stanoví zákon č. 435/204 Sb., o zaměstnanosti (dále jen "zákon"). Znění zákona a související právní předpisy jsou k nahlédnutí na úřadech práce. Dotazy uchazečů o zaměstnání zodpoví zaměstnanci úřadů práce.

Zprostředkování zaměstnání úřady práce

Fyzická osoba si může zabezpečit zaměstnání prostřednictvím úřadu práce. Informace o možnostech zaměstnání a volných pracovních místech může požadovat u kteréhokoliv úřadu práce.

Úřady práce zprostředkovávají zaměstnání na celém území České republiky a v případech stanovených zákonem i do zahraničí. Zaměstnání do zahraničí lze zprostředkovat jen se souhlasem uchazeče o zaměstnání. Zprostředkování úřady práce je bezplatné.

Uchazeč o zaměstnání

Uchazečem o zaměstnání se může stát fyzická osoba, která osobně požádá o zprostředkování zaměstnání úřad práce, v jehož správním obvodu má bydliště, a při splnění zákonem stanovených podmínek je úřadem práce zařazena do evidence uchazečů o zaměstnání.

Uchazeč o zaměstnání může požádat příslušný úřad práce o zprostředkování zaměstnání úřadem práce, v jehož správním obvodu se z vážných důvodů skutečně zdržuje.

Bydlištěm je u státního občana ČR adresa místa trvalého pobytu na území ČR; u cizince, který je občanem Evropské unie nebo jeho rodinným příslušníkem, adresa trvalého nebo přechodného pobytu na území ČR, a pokud takový pobyt nemá, adresa místa, kde se na území ČR obvykle zdržuje; u cizince, který není občanem Evropské unie nebo jeho rodinným příslušníkem, adresa trvalého pobytu na území ČR.

Zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání (§ 25 zákona)

Do evidence uchazečů o zaměstnání nemůže být zařazena fyzická osoba, která je

- **v pracovněprávním vztahu** (tj. pracovní poměr, vztah na základě dohody o pracovní činnosti a dohody o provedení práce) **nebo ve služebním poměru**, s výjimkou případů stanovených zákonem; zákon **umožňuje** zařazení a vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání v souběhu s výkonem činnosti v pracovním poměru nebo služebním poměru, pokud tato činnost je kratší než polovina stanovené týdenní pracovní doby a odměna nižší než polovina minimální mzdy; dále umožňuje výkon činnosti na základě dohody o pracovní činnosti nebo dohody o provedení práce, pokud měsíční odměna (průměrná měsíční odměna) je nižší než polovina minimální mzdy
- **osobou samostatně výdělečně činnou** podle § 9 zákona č. [155/1995](#) Sb., o důchodovém pojištění
- **výdělečně činná v cizině**
- **společníkem nebo jednatelem** společnosti s ručením omezeným, **komanditistou** komanditní společnosti, **společníkem** veřejné obchodní společnosti, **členem představenstva** akciové společnosti, **členem dozorčí rady** obchodní společnosti, pokud vykonává mimo pracovněprávní vztah k této společnosti pro společnost práci, za kterou je touto společností odměňován a jeho měsíční nebo průměrná měsíční odměna přesáhne polovinu minimální mzdy.
- **členem družstva**, pokud vykonává mimo pracovněprávní vztah k družstvu pro družstvo práci, za kterou je družstvem odměňován a jeho měsíční, nebo průměrná měsíční odměna přesáhne polovinu minimální mzdy
- soudcem, poslancem nebo senátorem Parlamentu, **členem zastupitelstva** územního samosprávného celku, je-li odměňován jako uvolněný člen zastupitelstva, prezidentem

republiky, členem vlády, prezidentem, viceprezidentem nebo členem Nejvyššího kontrolního úřadu, Veřejným ochráncem práv nebo zástupcem Veřejného ochránce práv, ředitelem Bezpečnostní informační služby, členem Rady pro rozhlasové a televizní vysílání

- **nuceným správcem, správcem nebo likvidátorem** podle zvláštního právního předpisu, a to v době, kdy tuto činnost vykonává
- pěstounem vykonávajícím pěstounskou péči v zařízeních pro výkon pěstounské péče

Dále pak fyzická osoba, která

- se soustavně připravuje na budoucí povolání; soustavnou přípravou na budoucí povolání je doba denního studia na středních a vyšších odborných školách, doba prezenčního studia na vysokých školách, doba denního studia na jiných školách, na kterých se provádí soustavná příprava na budoucí povolání, a to včetně prázdnin, které jsou součástí školního nebo akademického roku
- je uznána dočasně neschopnou práce, pobírá peněžitou pomoc v mateřství v době před porodem a 6 týdnů po porodu, je plně invalidní podle § 39 odst. 1 písm. a) zákona o důchodovém pojištění, vykonává vojenskou základní a náhradní službu, civilní službu, trest odnětí svobody nebo je ve vazbě
- neposkytne úřadu práce identifikační údaje
- neposkytne nebo zruší souhlas se zpracováním osobních údajů.

Uchazeč o zaměstnání má právo

- **na zprostředkování zaměstnání**, tj. na vyhledávání vhodného zaměstnání, poradenství a poskytování informací o pracovních příležitostech
- **na podporu v nezaměstnanosti** při splnění zákonem stanovených podmínek
- **na zvýšenou péči** při zprostředkování zaměstnání, pokud ji potřebuje
- **na pracovní rehabilitaci**, pokud je osobou se zdravotním postižením

Vhodným zaměstnáním je zaměstnání, které zakládá povinnost odvádět pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, jehož délka pracovní doby činí nejméně 80% stanovené týdenní pracovní doby, které je sjednáno na dobu neurčitou, nebo na dobu určitou delší než 3 měsíce, a které odpovídá zdravotní způsobilosti uchazeče o zaměstnání a pokud možno kvalifikaci, schopnostem, dosavadní délce doby zaměstnání, možnosti ubytování a dopravní dosažitelnosti zaměstnání.

Uchazeč o zaměstnání je podle zákona povinnen

- **poskytovat** úřadu práce **potřebnou součinnost** při zprostředkování zaměstnání a **řídit se jeho pokyny**
- **sdělit úřadu práce údaje** o svých zdravotních omezeních v rozsahu potřebném pro vyhledání vhodného zaměstnání, rekvalifikaci a pro stanovení vhodné formy pracovní rehabilitace, a dále sdělit, zda je osobou se zdravotním postižením; uplatňuje-li pracovní omezení ze zdravotních důvodů, je povinen je doložit lékařským posudkem registrujícího praktického lékaře
- **podrobit se** na žádost úřadu práce vyšetření za účelem posouzení svého zdravotního stavu a vydání lékařského posudku, pokud žádá o zabezpečení pracovní rehabilitace, poskytnutí příspěvku na vytvoření chráněného pracovního místa, uvádí zdravotní důvody, které mu brání v plnění povinností uchazeče o zaměstnání nebo v nástupu na rekvalifikaci, nebo pokud jde o posouzení vhodnosti doporučeného zaměstnání z hlediska zdravotní způsobilosti
- **oznámit úřadu práce nejpozději do osmi kalendářních dnů změny** skutečností rozhodných pro vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání, které osvědčil v žádosti o zprostředkování zaměstnání, dále důvody, pro které se nedostavil na úřad práce ve

stanoveném termínu, a změnu bydliště v průběhu vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání.

Ukončení vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání

Úřad práce uchazeče o zaměstnání z evidence uchazečů o zaměstnání rozhodnutím vyřadí, jestliže

- nástupu do zaměstnání, ato na základě osobního nebo písemného oznámení uchazeče o zaměstnání, pokud nejde o zaměstnání nebo jinou činnost, která nebrání vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání
- podání písemné žádosti uchazeče o zaměstnání o ukončení vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání
- nástupu výkonu trestu odnětí svobody

Vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání

Úřad práce uchazeče o zaměstnání z evidence uchazečů o zaměstnání rozhodnutím vyřadí, jestliže

- nastala některá ze skutečností bránících zařazení nebo vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání
- není podle lékařského posudku schopen plnit povinnost součinnosti s úřadem práce při zprostředkování zaměstnání
- je ve vazbě po dobu delší než 6 měsíců
- zrušil svůj souhlas se zpracováním osobních údajů
- vykonává nelegální práci

Dále úřad práce uchazeče o zaměstnání vyřadí z evidence uchazečů o zaměstnání, jestliže bez vážných důvodu

- odmítne nastoupit do vhodného zaměstnání
- odmítne nastoupit na dohodnutou rekvalifikaci nebo nesplní povinnosti související s rekvalifikací
- neplní podmínky stanovené v individuálním akčním plánu
- odmítne se podrobit vyšetření svého zdravotního stavu
- maří součinnost s úřadem práce

V těchto případech může být uchazeč o zaměstnání **znovu zařazen** do evidence uchazečů o zaměstnání nejdříve **po uplynutí doby šesti měsíců** ode dne tohoto vyřazení, a to na základě nové písemné žádosti o zprostředkování zaměstnání.

Vážnými důvody jsou důvody spočívající

- v nezbytné osobní péči o dítě ve věku do 4 let
- v nezbytné osobní péči o dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě ve věku do 18 let
- v nezbytné osobní péči o převážně nebo úplně bezmocnou fyzickou osobu nebo částečně bezmocnou fyzickou osobu starší 80 let, pokud s uchazečem o zaměstnání trvale žije a společně uhrazují náklady na své potřeby; tyto podmínky se nevyžadují, jde-li o osobu, která se pro účely důchodového pojištění považuje za osobu blízkou
- docházce dítěte do předškolního zařízení a povinné školní docházce dítěte
- místě výkonu nebo povaze zaměstnání druhého manžela
- zdravotních důvodech, které podle lékařského posudku brání vykonávat zaměstnání nebo plnit povinnost součinnosti s úřadem práce při zprostředkování zaměstnání
- jiných vážných osobních důvodech, např. etických, mravních, náboženských, které uchazeč o zaměstnání doloží a prokáže.

Za maření součinnosti s úřadem práce se považuje, pokud uchazeč o zaměstnání

- je podle lékařského posudku schopen plnit povinnosti vůči úřadu práce a přesto je neplní
- neprojedná doporučené zaměstnání ve lhůtě stanovené úřadem práce
- neoznámí rozhodné skutečnosti ve stanovené lhůtě
- nedostaví se na úřad práce ve stanoveném termínu bez vážných důvodů
- nesdělí úřadu práce údaje o zdravotním omezení
- nepodrobí se na žádost úřadu práce lékařskému vyšetření
- jiným jednáním zmaří nástup do zaměstnání

Nárok na podporu v nezaměstnanosti má uchazeč o zaměstnání, který

- vykonával v délce alespoň 12 měsíců v rozhodném období zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, které zakládají povinnost odvádět pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (dále jen "předchozí zaměstnání")
- žádal úřad práce, u kterého je veden v evidenci uchazečů o zaměstnání, o poskytnutí podpory v nezaměstnanosti
- ke dni, k němuž má být podpora v nezaměstnanosti přiznána, není poživitelem starobního důchodu

Nárok na podporu v nezaměstnanosti má uchazeč o zaměstnání, kterému vznikl nárok na výsluhový příspěvek nebo příspěvek za službu podle zvláštních právních předpisů, a tento příspěvek je vyšší než podpora v nezaměstnanosti, která by mu náležela.

Rozhodným obdobím pro posuzování nároku na podporu v nezaměstnanosti jsou poslední 3 roky před zařazením do evidence uchazečů do zaměstnání.

Do předchozího zaměstnání se započítává i **náhradní doba zaměstnání**, tj. doba

- přípravy osoby se zdravotním postižením k práci
- pobírání plného invalidního důchodu
- výkonu vojenské základní (náhradní) služby
- výkonu civilní služby
- osobní péče o dítě ve věku do 4 let nebo o dítě ve věku do 18 let, je-li dlouhodobě těžce zdravotně postižené vyžadující mimořádnou péči
- osobní péče o převážně nebo úplně bezmocnou fyzickou osobu nebo částečně bezmocnou fyzickou osobu starší 80 let, pokud s uchazečem o zaměstnání trvale žije a společně uhrazují náklady na své potřeby; tyto podmínky se nevyžadují, jde-li osobu, která se pro účely důchodového pojištění považuje za osobu blízkou
- výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby v rozsahu překračujícím v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu na základě smlouvy dobrovolníka s vysílající organizací; které byla udělena akreditace Ministerstva vnitra

Podpora v nezaměstnanosti náleží uchazeči o zaměstnání při splnění stanovených podmínek **ode dne podání písemné žádosti o podporu v nezaměstnanosti**.

Skutečnosti rozhodné pro přiznání a poskytování podpory v nezaměstnanosti je uchazeč o zaměstnání povinen doložit a změny těchto skutečností je povinnen písemně oznámit úřadu práce nejpozději do osmi kalendářních dnů.

Podpůrčí doba pro poskytování podpory v nezaměstnanosti činí u uchazeče o zaměstnání

- do 50 let věku 6 měsíců
- od 50 do 55 let věku 9 měsíců, pokud prokáže alespoň 25 roků účasti na důchodovém pojištění
- nad 55 let věku 12 měsíců, pokud prokáže alespoň 30 roků účasti na důchodovém pojištění (prokáže-li alespoň 25 roků, má nárok na poskytování podpory v nezaměstnanosti po dobu 9 měsíců).

Do podpůrní doby se započítává doba, po kterou byl uchazeč o zaměstnání vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání, a to v délce tří měsíců ode dne vyřazení. To neplatí v případě, kdy k vyřazení došlo, protože uchazeč o zaměstnání není podle lékařského posudku schopen poskytovat úřadu práce součinnost při zprostředkování zaměstnání.

Uchazeči o zaměstnání se podpora v nezaměstnanosti **neposkytuje** po dobu

- poskytování starobního důchodu
- poskytování dávek nemocenského pojištění
- poskytování podpory při rekvalifikaci
- vazby

Uchazeč o zaměstnání, kterému v posledních třech letech před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání **neuplynula celá podpůrní doba** a poté nastoupil do zaměstnání nebo vykonával výdělečnou činnost, které zakládají povinnost odvádět pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti po dobu **alespoň tří měsíců**, má nárok na podporu v nezaměstnanosti po celou podpůrní dobu. Jestliže tato doba byla kratší než 3 měsíce, má nárok na podporu v nezaměstnanosti po zbývající část podpůrní doby.

Uchazeč o zaměstnání, kterému v posledních třech letech před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání **uplynula celá podpůrní doba**, má nárok na podporu v nezaměstnanosti, pokud po uplynutí této podpůrní doby nastoupil do zaměstnání nebo vykonával výdělečnou činnost, které zakládají povinnost odvádět pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, a to po dobu **alespoň šesti měsíců**. Tato doba se nevyžaduje v případech, kdy skončil zaměstnání nebo výdělečnou činnostze zdravotních důvodů, nebo skončil zaměstnání z organizačních důvodů [§ 46 odst. 1 písm. a),b) a c) zákoníku práce] nebo proto, že zaměstnavatel porušil podstatnou povinnost vyplývající z právních předpisů, kolektivní smlouvy nebo sjednaných pracovních podmínek.

Podpora v nezaměstnanosti se stanoví **v prvních třech měsících ve výši 50% a po zbývající dobu ve výši 45% průměrného měsíčního čistého výdělku**, kterého uchazeč dosáhl ve svém **posledním zaměstnání** nebo **z posledního vyměřovacího základu** přepočteného na 1 kalendářní měsíc, **pokud uchazeč o zaměstnání naposledy** vykonával samostaně výdělečnou činnost.

V případě, že uchazeč o zaměstnání splnil podmínku doby předchozího zaměstnání započtením náhradní doby, a tato doba se posuzuje jako poslední zaměstnání, nebo bez svého zavinění nemůže osvědčit výši průměrného měsíčního čistého výdělku nebo vyměřovacího základu, anebo u něho nelze stanovit průměrný měsíční čistý výdělek nebo vyměřovací základ, stanoví se výše podpory v nezaměstnanosti z částky **životního minima platného pro jednotlivého občana staršího 26let věku ke dni podání žádosti o podporu v nezaměstnanosti** (dále jen "životní minimum").

Maximální výše podpory v nezaměstnanosti činí **2,5 násobek částky životního minima**. Podpora v nezaměstnanosti je splatná po nabytí právní moci rozhodnutím o jejím přiznání pozadu za měsíční období, a to nejpozději v následujícím kalendářním měsíci.

Zjistí-li se dodatečně, že podpora v nezaměstnanosti byla neprávem odeprána nebo přiznána anebo poskytována v nižší částce, než v jaké náležela, anebo přiznána od pozdějšího dne, než od kterého náležela, dodatečně se přizná, nebo zvýší a doplatí. Nárok na dodatečné poskytnutí podpory v nezaměstnanosti nebo jednotlivých splátek zaniká uplynutím 5 let ode dne, od kterého náležela nebo splátky měly být poskytnuty.

Uchazeč o zaměstnání je povinen vrátit podporu v nezaměstnanosti nebo její část

- bylo-li příslušným orgánem rozhodnuto, že skončení jeho pracovněprávního vztahu je neplatné a tento vztah trvá i nadále, popř., že výkon jiných výdělečných činností bránících zařazení do

evidence uchazečů o zaměstnání neskončil

- bylo-li úřadem práce dodatečně zjištěno, že mu byl přiznán starobní důchod nebo plný invalidní důchod podle § 39 odst. 1 písm. a) zákona o důchodovém pojištění, nebo mu byly poskytovány dávky nemocenského pojištění
- byla-li uchazeči o zaměstnání **jeho zaviněním** podpora v nezaměstnanosti přiznána a poskytována neprávem nebo ve vyšší částce, než skutečně náležela, zejména proto, že zamlčel nebo nesprávně uvedl některou rozhodnou skutečnost nebo nesplnil svou oznamovací povinnost. **Úřad práce** ve věci nezařazení do evidence uchazečů o zaměstnání, vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání, podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci **rozhoduje** ve správním řízení podle zákona č. [71/1967](#) Sb. o správním řízení, ve znění pozdějších předpisů.

Zdroj: MPSV ČR